Všetička, František

Panoramatické vidění : k nedožitým osmdesátinám Ludvíka Štěpána

Opera Slavica. 2022, vol. 32, iss. 1, pp. 83-85

ISSN 1211-7676 (print); ISSN 2336-4459 (online)

Stable URL (DOI): https://doi.org/10.5817/OS2022-1-10
Stable URL (handle): https://hdl.handle.net/11222.digilib/145268
License: CC BY-SA 4.0 International
Access Date: 21. 02. 2024
Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

MUNI ARTS Masarykova univerzita Filozofická fakulta

Digital Library of the Faculty of Arts,
Masaryk University
digilib.phil.muni.cz

Все это незыблемые постулаты «текста о текстах», созданного Ю. В. Манном. Главного текста его жизни.

Светлая память… Вечная память…

Ольга Вадимовна Стукалова

About the author

Olga Vadimovna Stukalova
Institute of Pedagogy, Psychology and Social Problems, Moscow, Russian Federation
chif599@gmail.com
https://orcid.org/0000-0001-8377-2388

This work can be used in accordance with the Creative Commons BY-SA 4.0 International license terms and conditions (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>). This does not apply to works or elements (such as images or photographs) that are used in the work under a contractual license or exception or limitation to relevant rights.

https://doi.org/10.5817/OS2022-1-10

Panoramatické vidění. K nedožitým osmdesátinám Ludvíka Štěpána

Cesta Ludvíka Štěpána do světa literatury a vědy nebyla jednoduchá. Základní vzdělání získal v Dačicích, kde se narodil 2. února 1943; jako absolvent brněnské strojírenské průmyslovky nastoupil do běžného provozu (projektant, osvětlovač), teprve s odstupem času začal pronikat do světa literatury. Nejprve jako básník (Klepání na lásku), posléze jako prozaik (Květiny jsou tu zbytečné) a nakonec jako překladatel (Vernisáž Ewy Lipské). Překládal z polštiny, což jej přivedlo k studiu tohoto oboru na brněnské univerzitě. Opět je příznačné, že studoval dálkově. Do polonistického oboru se vrhl s opravdovou vervou, která jej roku 1995 přivedla do Ústavu slavistiky na Filozofické fakultě brněnské Masarykovy univerzity. Začal jako asistent a skončil posléze jako univerzitní profesor. Pozoruhodné přitom je, že hlubší polonistická zainteresovanost nepotlačila jeho beletristické sklony – nadále psal poezii, prózu a překládal. Vznikl tak tvůrce, který podstatným způsobem uspěl jako autor povídek, novel a románů (méně už jako básník), a na druhé straně jako zasvěcený odborník v polonistice. Tvůrce s dvěma velkými aspiracemi, jež předčasně ukončila nečekaná zákeřná smrt (zemřel 29. prosince 2009 ve věku 66 let).

Tvorba Ludvíka Štěpána je neobyčejně rozsáhlá, v poslední fázi byla završena jeho polonistickými studiemi, na něž se v dalším textu zaměříme. Štěpán jako specialista byl tak trochu výjimkou. Oplýval totiž panoramatickým viděním. To se týká především jeho odborných prací, ale přinesl si je už ze své beletrie. Ve svém románě o rodných Dačicích, který se jmenuje A jinak se pluje po moři, podal obšírnou historii tohoto města, a to nejen co do počtu románových figur, ale také co do časového rozměru. Próza se sice dějově obtáčí několik let kolem roku 1945, ale námětově se v retrospektivách vrací až k první světové válce. A jinak se pluje po moři má panoramatický ráz. A vezmeme-li Štěpánovu starší novelu Vichřice, je podivuhodné, kolik dějů a událostí do této tragické události vložil.

Mnohé z těchto beletristických děl jako by přenesl i do svých odborných prací. Jeho druhá knižní publikace tuto tendenci vyjadřuje už v titulu – Vývoj žánrového systému polské literatury (od renesance k postmodernismu). Třetí Štěpánova práce se nazývá Hledání tvaru a zmíněnou panoramatičnost zvýrazňuje její podtitul – Vývoj forem polských literárních žánrů (poezie a próza). Stejně je tomu i v jeho pokusu o historii polského písemnictví, z něhož se mu podařil realizovat pouze první svazek – Stručný nástin dějinného vývoje polské literatury. Štěpánovy ambice byly v tomto směru nemalé, o čemž svědčí jeho dvousvazkové Pohledy na slovanské literatury. Zejména v jejich druhém dílu vytyčil smělou představu středoevropského slovanského trojúhelníku, do něhož zahrnoval literaturu a kulturu českou, polskou a slovenskou. Šlo o vizi neobyčejně vznosnou, která však narážela a stále naráží na vzájemnou komunikaci mezi jednotlivými národními středisky. Sám Štěpán nebyl v tomto směru patrně nijak omezován, o čemž svědčí hojná sekundární literatura, s níž pracoval. Nepochybně byl i v tomto směru výjimkou. Sporadickou výjimkou zůstává prozatím i jeho středoevropský slovanský trojúhelník.

Do tohoto panoramatického pojímání patří rovněž Slovník polských spisovatelů, vydaný pražským nakladatelstvím Libri, který Štěpán spolu s kolektivem spolupracovníků zpracoval a opatřil jej obsáhlou úvodní studií o tisíciletém vývoji polského písemnictví. Organizátor tohoto slovníku napsal pro něj 322 zasvěcených hesel.

Ludvík Štěpán se v odborné práci od začátku prosazoval jako genolog. Jeho první knižní titul zjevně napovídá autorovo zaměření, jmenuje se Polská epigramatika – žánry fraška a epigram ve spektru malých literárních forem. Tutéž genologickou orientaci potvrzují jeho druhá a třetí práce. Vedle těchto stěžejních publikací (Hledání tvaru má např. 490 stran) se věnoval jednotlivým žánrům a žánrovým formám v řadě dílčích příspěvků. Tak kupř. v prvním svazku Pohledů na slovanské literatury má studii jak o figlíku (Rejově figlíku), tak o polské frašce (Kochanowského frašce). Zaměření tohoto druhu jej přivedlo k spolupráci s polským genologickým časopisem Zagadnienia Rodzajów Literackich, který uveřejnil několik jeho hesel – vedle figlíku a frašky také pojednání o epigramu a epitafu. Sám o genologické problematice přemýšlel natolik,

že pro nepřiléhavý a jednostranný termín hospodská historka vymyslel a prosazoval pojem naranda (vzorem mu v tomto případě byla polská gavenda, která má příbuzné kořeny).

Ludvík Štěpán byl rovněž čilým překladatelem polské literatury. Uvedl k nám především Ewu Lipskou, Stanisława Jerzyho Lece a Mariana Grześczaka. Výbor z posledního nese název Nebe plné vlaštovek a nachází se v něm báseň Formování čili cenzura června, jež začíná:

prošel jsem dnes město od slovanských návrší
až po zubatý meč bolestného kostela
jak snadno se prolínaly pohyblivé krajiny…

Ludvík Štěpán nepochybně i ve svém příteli Marianu Grześczakovi viděl především básníka panoramatické dimenze.

František Všetička

About the author

František Všetička
independent researcher, Olomouc, Czech Republic
fvseticka@seznam.cz

Toto dílo lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.